

Entrepriserettsforeningen i Bergen arbeider for å øke interessen for norsk og internasjonal entrepriserett

Entrepriserettsforeningen

Entrepriserettsforeningen i Bergen er en uavhengig organisasjon som har som mål å fremme interesse og kunnskap om norsk og internasjonal entrepriserett!

Arrangementer

Det holdes mange gode presentasjoner, foredrag og debatter under våre medlemsmøter. Informasjon og påmelding ligger under fanen "arrangementer".

Bli medlem

Fyll ut blanketten under fanen "innmelding" hvis du ønsker å bli medlem i foreningen. Bedriftsmedlemskap koster kr 2 000 per år. Personlig medlemskap koster kr 300 per år. .

NYE DOMMER FRA HØYESTERETT

Her finner du de nyeste dommene fra Høyesterett om entrepriserettslige tema:

[HR-2023-534-A](#), om plunder og heft skal medregnes ved forseringsestimat

[HR-2023-411](#), om tillegg for avgiftsøkninger

[HR-2023-93-A](#), om utbedring utgjør erkjennelse etter foreldelsesloven

[HR-2022-1980-A](#), om krav til spesifisert regning etter bustadoppføringslova

[HR-2022-1964-A](#), om vurdering av kvalifikasjonskrav

[HR-2022-1120-A](#), om privatrettslig virkning av brudd på byggherreforskriften

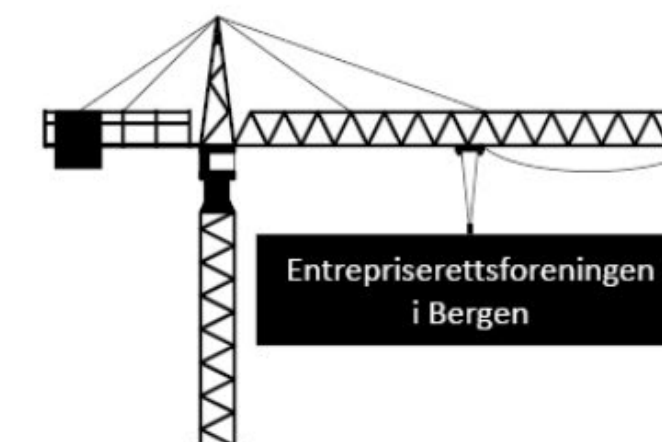
[HR-2021-2201-A](#), om ansvar knyttet til ansvarsrett, og foreldelse

Miljø og klima

Finsese seminar

En arena for faglig oppdatering og erfaringsutveksling mellom ulike aktører i bygg- og anleggsbransjen.

20. og 21. april 2023

Kort om begrepene

klima

Polarklima - Adventdalen på Svalbard. Av Sigurd Røge. CC BY NC ND 2.0

Store norske leksikon / Real-fag / Meteorologi / Klima

Årsaker til forskjeller i klima

→ Havets påvirkning

Klimatyper

→ A) tropisk regnklima

→ B) tørt klima

→ C) temperert regnklima

→ D) kaldtemperert klima

→ E) polarklima

Klima i Norge

Hydrologi og klima

Andre inndelinger

Klima er summen av det typiske været på et sted over lang tid. **Vi kler oss for været, men bygger hus tilpasset klimaet.** For eksempel er ørkenklima tørt, selv om det noen ganger er nedbør der.

ETYMOLOGI av gresk 'helning', egentlig om jordaksens skrå stilling i forhold til solstrålene

Klimaet på et sted sier ikke noe om hvordan været blir en gitt dag, men hva slags vær som er typisk for dette stedet. For å si noe om klimaet i for eksempel Bergen studerer klimaforskerne gjennomsnittlig nedbørmengde, maksimums- og minimumstemperatur eller hvor ofte det blåser kraftig.

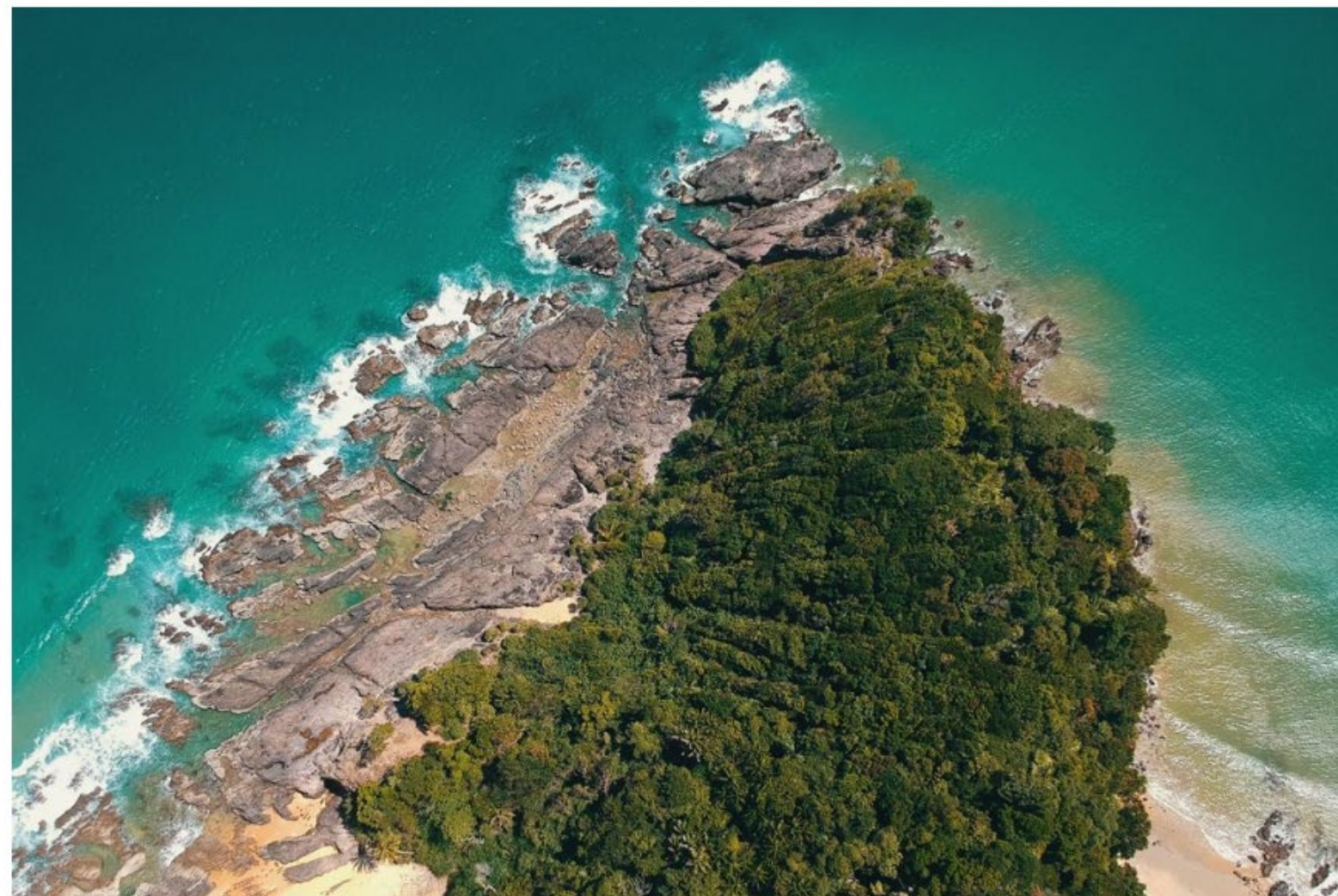

Temperert klima.

Klima er
gjennomsnittlig
vær over lang tid,
gjerner flere tiår.

Vi kjøper sydenferie i desember
uten å vite hvordan været blir,
fordi klimaet tilsier at det blir
bedre i syden enn i Norge.

Klima eller miljø?

Klima og miljø omtales ofte som ett og samme konsept, men betydningene av begrepene er ulike. De er likevel tett sammenvevde fenomener.

Av [Lacie Setsaas](#)

Klima beskriver hvordan forholdene på et sted er. Det er knyttet til vær, men beskriver en lengre periode av generelle trender, ikke bare en kort periode som i et værvarsel. Klima omfatter blant annet ting som temperatur, mengde nedbør og hyppighet av ekstremvær med mer.

Miljø beskriver et mye større bilde, og er en sammensetning av alle mulige forhold som eksisterer på et sted. Dette kan inkludere klima, topografi, naturmangfoldet, hvordan det er å bo et sted og alt annet som inngår i omgivelsene. Derfor er klimaet en del av miljøet, og klima bidrar til å skape miljø.

Det er viktig å huske at klimaendringene kloden står overfor påvirker de ulike miljøene, og motsatt. Høyere verdenstemperatur fører for eksempel til uttørring av ferskvann som fører til tap av naturmangfold. Disse endringene ble sparket i gang på grunn av endringer til klima, men omfatter og påvirker hele miljøet.

Klima beskriver hvordan forholdene på et sted er.

Miljø beskriver flere forhold på et sted, f.eks. klima, topografi, naturmangfold, boforhold etc.

Klima er viktig for miljøet

Klimautfordringene, oppsummert av Høyesterett

HR-2020-2472-P (Klimadommen)

Mitt syn

Klimautfordringane

Global oppvarming og klima

- (49) Det er brei nasjonal og internasjonal semje om at klimaet er i endring som fylgje av menneskeskapte klimagassutslepp, og at desse klimaendringane kan få alvorlege konsekvensar for livet på jorda.
- (50) Klimarisikoutvalet la i desember 2018 fram utgreiinga *Klimarisiko og norsk økonomi*, NOU 2018:17. Utvalet gjer her greie for klimarelaterte risikofaktorar og relevansen for norsk økonomi. Utgreiinga inneheld også ei skildring av klimautfordringane på verdsbasis og for Noreg. I hovudsak er utgreiinga ei samanstilling av kunnskap frå FN's klimapanel – The Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) – medrekna klimapanelets femte hovudrapport frå 2014 («IPCC AR5») og spesialrapporten om 1,5 graders oppvarming frå 2018 («IPCC 1,5C»). FN's klimapanel er eit vitenskapleg organ som har som si viktigaste oppgåve å utføre regelmessige vurderingar og samanstillingar av den til kvar tid gjeldande kunnskapsstatusen om klima og klimaendringar. Panelet vart oppretta i 1988 av FN's miljøprogram (UNEP) og Den meteorologiske verdsorganisasjonen (WMO). Rapportane frå FN's klimapanel blir rekna som det viktigaste og beste vitenskaplege kunnskapsgrunnlaget om klimaendringar. Det eg seier i det fylgjande, er henta frå Klimarisikoutvalets utgreiing, NOU 2018:17, kapittel 3, side 31-53:
- (51) Middelttemperaturen på jorda har auka med omtrent 1°C sidan forindustriell tid. Verknadene av denne oppvarminga blir i dag observert på alle kontinent og i alle hav. Sjølv om klimaet på jorda har naturlege svvingingar, er det ut frå dagens kunnskap 95-100 prosent samnsyn for at menneskeskapte utslepp er den dominerande årsaka til den observerte oppvarminga. Risikoen som klimaendringane utgjer, aukar kraftig jo høgare dei framtidige utsleppa blir, og nærast alle naturlege og menneskeskapte system blir påverka direkte eller indirekte. Ifylgje FN's klimapanel vil den globale oppvarminga nå 1,5 °C rundt 2040 og auke mot 3-4 °C mot slutten av dette hundreåret dersom det ikkje blir gjort endringar i den klimapolitikken som blir ført i verda i dag. Å få den globale oppvarminga til å stabilisere seg mellom 1,5 til 2 °C i den andre halvdel av dette hundreåret blir rekna som det beste ein kan oppnå med dagens utgangspunkt. Verknadene av

global oppvarming vil for alle praktiske formål vera irreversible i dagens samfunnsperspektiv, og klimagassutslepp som alt har skjedd, vil påverke klimaet i fleire hundreår framover.

- (52) Risikobiletet på verdsbasis ved ein temperaturauke på 2 °C omfattar ekstrem varme, turke, havstiging, havforsuring, flaum og ekstremvær. Klimaendringane vil endre livsvilkåra for mange artar og økosystem. Mange hundre millionar menneske vil bli utsette for alvorlege verknader, og ein del økosystem og kulturar er spesielt sårbare. Dei mest eksponerte folkegruppene er fattige, urfolk og lokalsamfunn som er avhengige av landbruk og småskalafiske langs kysten. For Arktis vil skilnaden mellom 1,5 og 2 graders global oppvarming vera stor.
- (53) Ved høgare oppvarming enn 2 °C ligg det føre ein reell fare for at fleire kritiske vippepunkt vil bli passerte. Ekstremvær utan historisk presedens vil truleg inntreffe, og klimaendringane vil få store konsekvensar for livet i havet og for moglegheita for å produsere mat.
- (54) Som i verda elles har klimaet i Noreg endra seg monaleg det siste hundreåret. Årstemperaturen har auka med om lag 1 °C frå 1900, og i store deler av landet har det vorte varmare somrar, mildare vintrar, meir regn, minkande isbrear og høgare havnivå.
- (55) I analysar av moglege konsekvensar for Noreg tek ein gjerne utgangspunkt i eit høgutsleppsscenario, som inneber ein global temperaturauke på 4,3 °C mot slutten av hundreåret samanlikna med referanseperioden 1971-2000 og ein auke av gjennomsnittstemperaturen i Noreg med opp mot 5,5 °C samanlikna med forindustriell tid. I Arktis og delar av Finnmark blir oppvarminga endå høgare. Risikobiletet for Noreg inkluderer meir turke, høgare tregrenser og auka skogbrannfare på grunn av meir torevær. Snøfordelinga vil bli endra, isbreane vil krympe ytterlegare, og hava vil bli varmare og surare. Det sistnemnde omstendet vil ha store konsekvensar for marine artar og økosystem. Havnivået vil stige, og konsekvensane av stormflo vil bli større. Ein studie som er vist til i utgreiinga frå Klimarisikoutvalet, konkluderer med at Noreg er spesielt utsett for stormflo. Ein reknar med at vêrmønsteret i større grad vil stabilisere seg i lengre periodar, slik at ein kan få lengre høgtrykk med høge temperaturar og lite regn i vekevis, eller alternativt store nedbørmengder og kalde vinterperiodar over lengre tid.

Bygg og anlegg er en stor bidragsyter

BYGG- OG ANLEGGSEKTORENS KLIMAGASSTUTSLIPP

En oversikt over klimagassutslipp som kan tilskrives bygg, anlegg og eiendomssektoren (BAE) i Norge

Dato: 14.05.2019
Versjon: Endelig

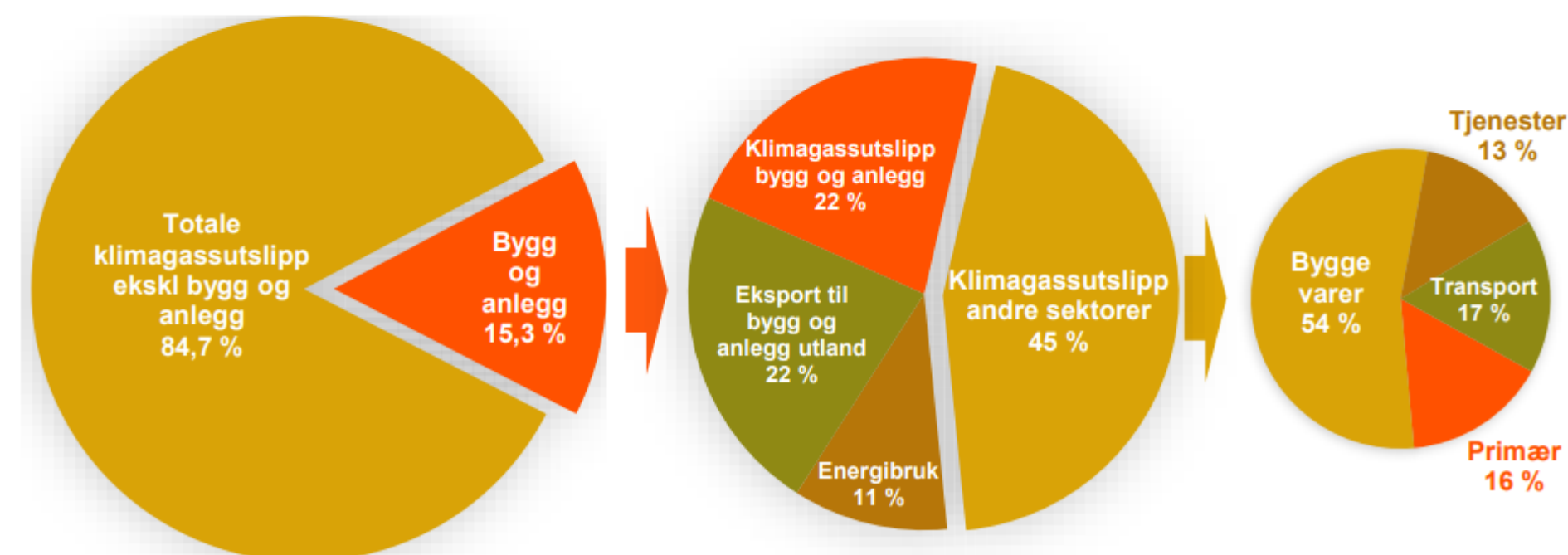

3.6. Oppsummering resultater

I Figur 10 oppsummerer vi bygg og anlegg sin andel av norske klimagassutslipp¹¹. Disse er i 2017 estimert til å utgjøre 15,3 %. Dette er en økning fra 14,2 % fra 2008. Dette inkluderer også klimagassutslipp som skjer i Norge som følge av eksporterte produkter til utland.

Det viktigste bidraget til disse 15,3 % er klimagassutslipp i andre sektorer (kap 3.3). Klimagassutslipp innen bygg- og anleggssektor (kap 3.2) og klimagassutslipp fra eksport til bygg og anlegg utland (kap 3.5) er begge 22 % av disse 15,3 %, tilsvarende drøyt 2 MtCO₂e hver. Energibruk (kap 3.1) har et stadig mindre bidrag og utgjør i 2017 bare 11 % av de totale klimagassutslippene som kan knyttes til bygg og anlegg.

Av klimagassutslipp i andre sektorer så ser vi av høyre kakediagram at produksjon av byggevarer dominerer med 54 %, eller 24 % av det norske utslippene knyttet til bygg- og anlegg. Andre bidrag er relativt jevnt fordelt mellom tjenester, transport og primærnæringer.

Figur 10: Oppsummerende figur på bygg- og anleggssektorens andel av Norges klimagassutslipp

Globalt står byggenæringen for 40% av alt CO₂-utslipp, 40% av energiforbruket og 40% av avfallet.

Litt mindre i Norge, men fortsatt mye

Takk for meg

Tor André Farsund Ulsted

Partner

Telefon +47 55 30 10 06

Mobil +47 970 83 275

E-post tau@sands.no

